

Joanna Kaczorowska, Barbara Kowrygo

Wydział Nauk o Żywieniu Człowieka i Konsumpcji

Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie

Konsumencka gotowość do realizacji zrównoważonego wzorca spożycia żywności

Wstęp

Zmiany geopolityczne, rozwój techniczny i technologiczny, wzrost liczby ludności wraz ze zmianą struktury demograficznej populacji, rosnąca masowość produkcji rolniczej, procesy globalizacji w przetwórstwie i dystrybucji żywności to najważniejsze przyczyny, które zmieniły rynek żywności w ciągu dwóch dekad z przełomu wieków. W skali globalnej upodabniają się oferty przemysłu spożywczego i handlu detalicznego żywnością wraz z aktywnością marketingową przedsiębiorstw, determinując unifikację potrzeb i zachowań żywieniowych konsumentów oraz homogenizację wzorców spożycia żywności. Jednocześnie rozwój gospodarczy i wzrost siły nabywczej ludności, obserwowany także w państwach wschodzących i rozwijających się, stały się siłą sprawczą podążania za stylem życia i konsumpcji żywności społeczeństw zachodnich.

Ceną tych zmian jest postępująca degradacja środowiska naturalnego, włączając rosnące marnotrawstwo żywności i zmiany klimatyczne oraz dynamiczne rozprzestrzenianie się nadwagi i otyłości wraz z innymi chorobami dietozależnymi powstającymi na ich tle. Szacunki WHO [2015] wskazują, że w skali świata w 2015 r. liczba dorosłych z nadwagą mogła sięgnąć 2,3 mld osób, w tym otyłych – 700 mln. W Europie ponad 50% dorosłych ma nadwagę, w tym otyłość dotyczy 23% kobiet i 20% mężczyzn. Nadmierna masa ciała to także problem co trzeciego dziecka w tym regionie. Koszty leczenia tych chorób oraz ich następstw wynoszą 2–8% narodowych budżetów ochrony zdrowia i są przyczyną 10–13% zgonów. Badania zrealizowane w ramach europejskiego projektu EIPRO [2006] wykazały, że w państwach UE25 konsumpcja żywności w przeliczeniu na mieszkańca oznacza 20-30% śladu środowiskowego oraz ponad 50% procesu eutrofizacji. Na procesy degradacji środowiska w największym stopniu

wpływa spożywanie mięsa, drobiu i ich przetworów, następnie mleka i produktów mleczarskich.

W obliczu niepokojących konsekwencji przeobrażeń łańcucha żywnościowego, realizacja idei zrównoważonego rozwoju stała się priorytetem dalszego funkcjonowania, zarówno gospodarek, przedsiębiorstw, jak i każdego konsumenta. W odniesieniu do ostatniego etapu tego łańcucha uznano za konieczną zmianę wzorca spożycia żywności w kierunku zrównoważonej konsumpcji. Zgodnie z definicją FAO [2010] to sposób żywienia mający niewielki wpływ na środowisko naturalne i w związku z tym przyczyniający się do bezpieczeństwa żywnościowego i dobrego stanu zdrowia obecnych i przyszłych pokoleń. Zrównoważona dieta chroni i szanuje bioróżnorodność i ekosystemy, jest kulturowo akceptowalna, dostępna i sprawiedliwa ekonomicznie oraz odpowiednia pod względem odżywczym, także bezpieczna i zdrowa, optymalizująca zasoby przyrodnicze i ludzkie.

Należy podkreślić, że realizacja zrównoważonej konsumpcji wymaga od każdego indywidualnego konsumenta, aby w procesach decyzyjnych w zakresie żywności i żywienia brał pod uwagę nie tylko swoje potrzeby (smak, cena, wygoda itp.), ale także przejawiał postawę społecznej odpowiedzialności (np. dobrostan zwierząt, środowisko, sprawiedliwy handel) [Meulenberg 2003]. Właściwe zachowania żywieniowe wyznaczają zasady zrównoważonej konsumpcji, które sformułowano w postaci zaleceń żywieniowych [WWF-UK 2011]:

- 1) jedz więcej żywności pochodzenia roślinnego – wybieraj z bogatej palety warzyw i owoców; warto zauważyć, że w celach żywieniowych dla populacji światowej 400 g warzyw i owoców dziennie to niezbędne minimum;
- 2) jedz mniej mięsa – zarówno czerwone, jak i białe mięso może być smacznym uzupełnieniem posiłku, ale nie jego głównym składnikiem;
- 3) jedz mniej przetworzonej żywności – zazwyczaj wymaga większego zużycia zasobów naturalnych podczas produkcji, a ponadto często zawiera dużo cukru, soli i tłuszczu (ze względu na ryzyko chorób dietozależnych);
- 4) wybieraj produkty żywnościowe spełniające wysokie standardy, poświadczone wiarygodnymi certyfikatami produkcji z respektem dla zrównoważonego rozwoju – na przykład ryby oznaczone certyfikatem MSC (Marine Stewardship Council), kawę i owoce z certyfikatem Sprawiedliwego Handlu, jajka z oznaczeniem wolny wybieg;
- 5) nie marnuj żywności – zmarnotrawieniu ulega do 30% przynieszonej do gospodarstwa domowego żywności;
- 6) jedz lokalnie, wybieraj sezonowe produkty [Sustain 2007].

Produkty pochodzenia roślinnego stanowią około 80% spożywanej w ciągu dnia żywności i to bez uwzględniania produktów zawierających olej/tłuszcze roślinne lub cukier. Zaleca się większe spożycie żywności z całych ziaren zbóż, suchych strączkowych, orzechów i nasion, która powinna zastąpić część mięsa w diecie [Macdiarmid i in. 2011].

Cel i metodyka badania

Celem pracy była ocena zachowań i opinii konsumentów deklarujących znajomość terminu „zrównoważona konsumpcja żywności” i określenie, czy stanowią one odzwierciedlenie wyróżników tego sposobu żywienia.

Dane pierwotne zebrano w styczniu 2014 r. metodą wywiadów telefonicznych wspomaganą komputerowo (badania CATI) wśród 600 mieszkańców ośmiu największych miast województwa mazowieckiego (tj. o liczbie mieszkańców powyżej 50 tysięcy), dobranych kwotowo według liczby ludności. Jako kryterium selekcji danych do analizy przyjęto deklarację, że ankietowany słyszał już określenie „zrównoważona konsumpcja żywności”. W ten sposób uzyskano grupę 212 osób, która stanowiła 35% wszystkich ankietowanych (tabela 1).

Tabela 1

Charakterystyka demograficzno-społeczna badanej populacji (N = 212)

Wyszczególnienie	Respondenci		Ocena sytuacji materialnej			
	liczba <i>n</i>	%	zła lub przeciętna		dobra lub bardzo dobra	
			<i>n</i>	%	<i>n</i>	%
PŁEĆ						
Mężczyzna	77	36	38	49	39	51
Kobieta	135	64	72	53	63	47
WIEK						
20–30 lat	20	9	6	5	14	14
31–40 lat	34	16	15	14	19	19
41–50 lat	39	18	19	17	20	20
51–60 lat	55	26	33	30	22	21
61–70 lat	64	30	37	34	27	26
WYKSZTAŁCENIE						
Zawodowe lub niższe	7	3	7	6	0	0
Średnie lub pomaturalne	78	37	50	45	25	27
Wyższe (I lub II stopnia)	127	60	53	48	74	73

Źródło: Badanie własne.

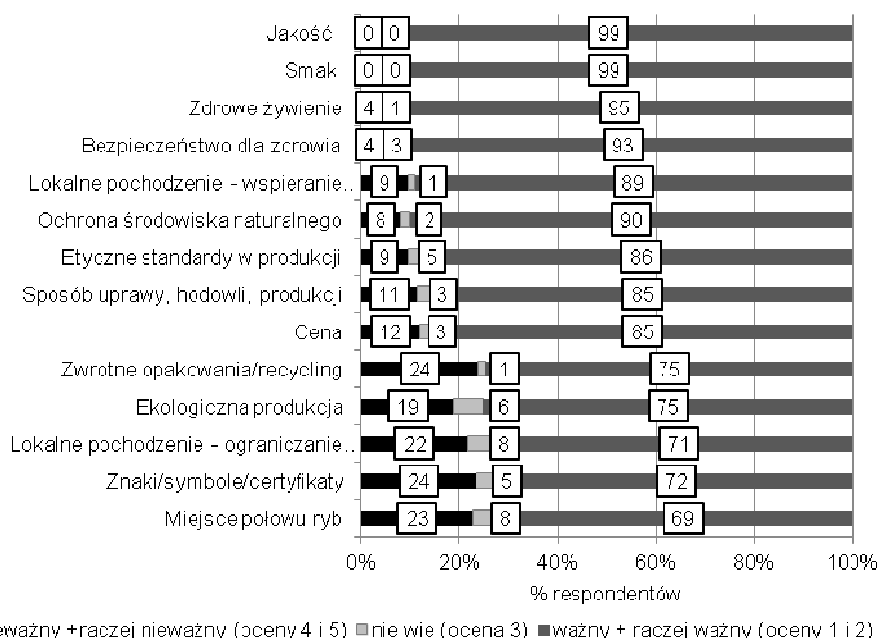
Narzędziem badawczym był standaryzowany kwestionariusz wywiadu, zawierający pytania zamknięte, w tym z 5-punktową skalą Likerta. W ocenie zachowań konsumentów przyjęto następującą skalę średnich rang odpowiedzi: od 1 do 1,5 – bardzo ważne, powyżej 1,5 do 2,5 – ważne, powyżej 2,5 do 3,5 – średnio ważne, powyżej 3,5 do 4,5 – nieważne, powyżej 4,5 do 5 – zupełnie nieważne.

Analizę wyników przeprowadzono z wykorzystaniem oprogramowania SPSS. W opisie poszczególnych zmiennych wykorzystano analizę częstości

oraz tablice krzyżowe. Do porównywania danych zastosowano test Chi-kwadrat, a siłę związku między zmiennymi określano na podstawie współczynnika korelacji dwustronnej rho-Spearmana, przy poziomie istotności $p = 0,01$.

Determinanty wyboru żywności podczas zakupów

W celu rozpoznania determinant wyboru produktów żywnościowych respondentów poproszono o określenie znaczenia 14. czynników, wśród których 8 odnosiło się do zachowań charakterystycznych dla zrównoważonej konsumpcji (rysunek 1). Najważniejszymi kryteriami wyboru żywności były smak i jakość produktów (w obydwu przypadkach po 99% wskazań „raczej ważny” i „ważny”), następnie zdrowe żywienie (95%) i bezpieczeństwo zdrowotne żywności (93%). W kontekście celu badania można stwierdzić, że respondenci podczas decyzji zakupowych w pierwszej kolejności nie kierują się zasadami zrównoważonej konsumpcji, lecz typowymi czynnikami wyboru żywności. Trzeba jednak przyznać, że badani w bardzo dużym odsetku (od 85 do 90%) ocenili jako „ważne” i „raczej ważne” cztery (z sześciu) determinanty wskazujące na zachowania

Rysunek 1

Czynniki wyboru żywności podczas zakupów

Źródło: Badanie własne.

odpowiedzialne. Były nimi: ochrona środowiska naturalnego, zakup lokalnych/polskich produktów jako wyraz wspierania rodzimych producentów, stosowanie etycznych standardów w łańcuchu żywnościowym oraz sposób uprawy, hodowli zwierząt czy produkcji kupowanej żywności. Cena jako czynnik wyboru żywności uzyskała 85% deklaracji „ważny” oraz „raczej ważny”. Dużą wagę ceny przy wyborze żywności przez konsumentów wykazujących zainteresowanie ochroną środowiska naturalnego potwierdzają również doniesienia innych autorów [Abeliotis i in. 2010; Jansson i in. 2010; Żakowska-Biemans 2011].

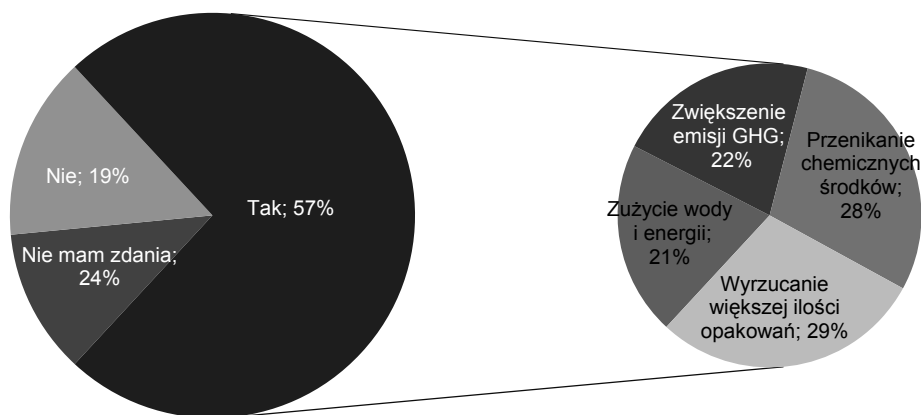
Mniejsze znaczenie jako uwarunkowanie wyboru żywności (75% lub mniej wskazań „raczej ważny” i „ważny”) zyskały ekologiczne metody produkcji, możliwość ponownego wykorzystania opakowania, specjalne oznaczenie produktu poświadczające jego wyjątkowe cechy lub jakość, kupowanie polskich/lokalnych produktów w celu ograniczania przewozów żywności oraz informacje o miejscu połowu kupowanych ryb. Posługując się średnimi rangami ocen wszystkich 14 czynników, można stwierdzić, że 3 z nich okazały się bardzo ważnymi podczas wyboru żywności: smak i jakość (średnie 1,3) oraz zdrowe żywienie (1,4). Pozostałe determinanty uznano za ważne, a ich średnie rangi zmieniały się w zakresie od 1,6 – kupowanie bezpiecznej zdrowotnie żywności do 2,2 – miejsce połowu ryb.

Analiza statystyczna wykazała, że oceny pięciu czynników: ochrona środowiska naturalnego, ekologiczna produkcja, miejsce połowu kupowanych ryb, zwrotne/do powtórnego przetworzenia opakowania, znakowanie poświadczające wyjątkowe cechy jakościowe żywności zależne były od płci i wieku respondentów. Istotnie więcej kobiet oraz osób powyżej 40. roku życia było skłonnych wybierać żywność, biorąc pod uwagę wcześniej wymienione determinanty. Nie zaobserwowano istotnych różnic w grupach wyróżnionych względem deklarowanej sytuacji materialnej.

Przejawem oraz dowodem uwzględniania przez respondentów czynników typowych dla zrównoważonej konsumpcji żywności okazały się decyzje zakupowe podejmowane w przypadku jaj do spożycia w gospodarstwach domowych. Typ produkcji, z jakiej pochodzą kupowane jaja, potrafiło wskazać 86% respondentów, a dokładnie połowa z nich zadeklarowała odpowiedzialny wybór, tj. zakup bezpośrednio od rolnika oraz ze stemplem zero, oznaczającym ekologiczny chów. Jednocześnie najmniej badanych (6%) wskazało zakupy jaj z klatkowego chowu, ze stemplem 3. Nie zaobserwowano statystycznie istotnych różnic w deklaracjach respondentów zróżnicowanych ze względu na płeć, wiek, subiektywną ocenę sytuacji materialnej oraz wykształcenie.

Opinie respondentów o znaczeniu zachowań żywieniowych w kontekście ochrony środowiska naturalnego

Ankietowanych poproszono również o wyrażenie opinii na temat szkodliwego wpływu łańcucha żywnościowego na stan środowiska naturalnego. Blisko 60% ankietowanych miało świadomość takiego oddziaływania i jednocześnie 19% wyraziło opinię przeciwną (rysunek 2).

Rysunek 2

Opinie respondentów na temat szkodliwego wpływu procesów produkcji, przetwórstwa i wykorzystania żywności w gospodarstwach domowych na stan środowiska naturalnego

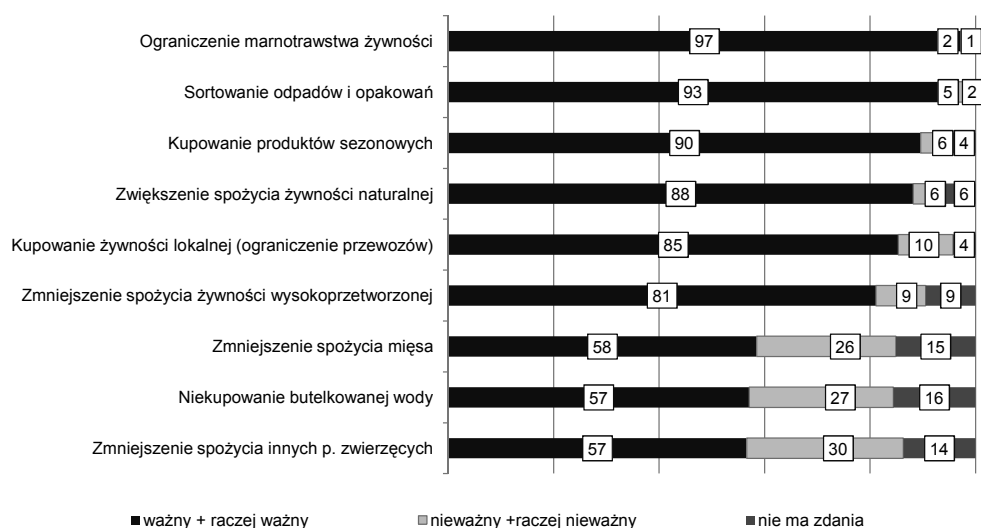
Źródło: Badanie własne.

Wśród czterech wymienionych przejawów szkodliwości łańcucha żywnościowego dla środowiska po ok. 30% wskazań dotyczyło rosnącej ilości opakowań oraz przenikania do środowiska chemicznych środków stosowanych w rolniczej produkcji surowców żywnościowych. Kolejne dwa skutki, tj. zwiększenie emisji gazów cieplarnianych oraz zużywanie dużych ilości wody i energii uzyskały po około 20% wskazań. Płeć, wiek i wykształcenie nie miały wpływu na te oceny, zaobserwowano jednak istotne różnice w zależności od oceny swojej sytuacji materialnej przez respondentów. Oceniający ją dobrze lub bardzo dobrze wykazali większą świadomość szkodliwego oddziaływania łańcucha żywnościowego na stan środowiska naturalnego.

Badanie zachowań prośrodowiskowych odnośnie opakowań żywności wykazało, że zdecydowana większość respondentów (92%) kupując żywność, korzysta z toreb wielokrotnego użytku (suma deklaracji „bardzo ważne” i „raczej ważne”) i było to bardzo ważne zachowanie (średnia ranga 1,50). Takie samo zdanie

wyraziło blisko $\frac{3}{4}$ badanych odnośnie wybierania, o ile to możliwe, produktów spożywczych w opakowaniach zwrotnych oraz jak najbardziej naturalnych, np. mało kolorowych, papierowych (odpowiednio 75 i 72%). Te zachowania okazały się ważnymi, ze średnimi rangami odpowiednio 2,00 i 2,10. Ponad połowa ankietowanych (56%) stwierdziła, że ze względów ekologicznych ważne jest dla nich kupowanie produktów w większych opakowaniach. Respondenci zdecydowanie różnili się natomiast w swoich opiniach odnośnie niekupowania wody w butelkach, aby nie zaśmiecać środowiska, co brytyjska organizacja NGO Sustain [2007] postuluje jako zasadę zrównoważonej konsumpcji. Takie zachowanie zadeklarowało 48% respondentów i podobny odsetek uznał je za nieważne (42%). Te deklaracje ukazują małą świadomość konsumentów odnośnie problemu rosnącej masy wyrzucanych plastikowych opakowań żywności oraz ich wpływu na degradację środowiska naturalnego, nawet wśród deklarujących znajomość terminu zrównoważona konsumpcja żywności.

Wobec powyższego zbadano zdanie respondentów o znaczeniu dziewięciu prośrodowiskowych zachowań w procesach gospodarowania żywnością i jej spożycia. Prawie wszyscy (97%, suma wskazań „bardzo ważne” i „raczej ważne”) zgodzili się, że ważne jest ograniczenie strat i marnotrawstwa żywności oraz sortowanie odpadów i opakowań (93%). Te zachowania zyskały rangę bardzo ważnych (rysunek 3). Nieznacznie mniej badanych oceniło w ten sposób wybieranie produktów sezonowych (90%) oraz potrzebę zwiększenia spożycia

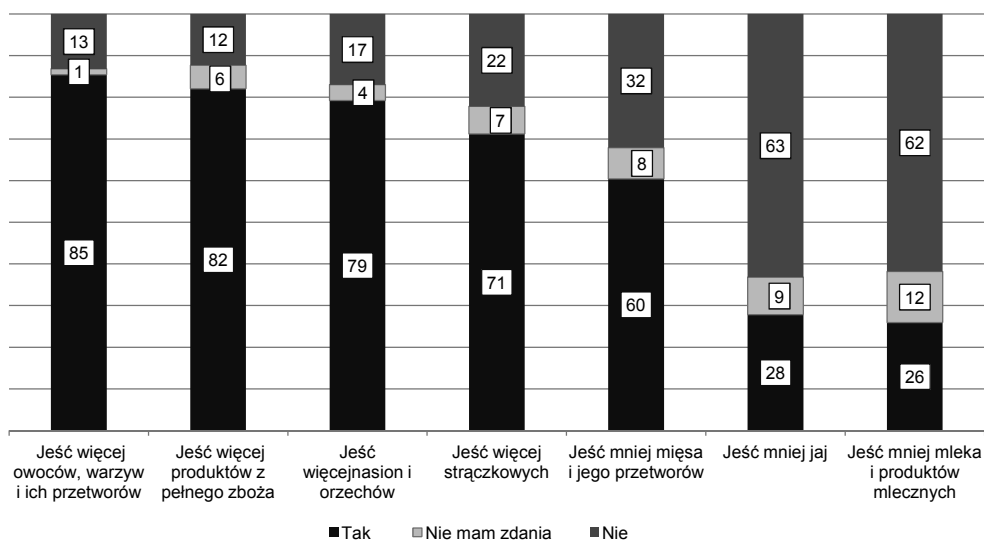
Rysunek 3

Opinie respondentów odnośnie zachowań dotyczących procesów gospodarowania żywnością i jej spożycia

Źródło: Badanie własne.

żywności naturalnej i mało przetworzonej (88%). Rozkłady odpowiedzi w tych dwóch przypadkach wyznaczyły ich rangę jako ważnych. Pozostałe zachowania uzyskały opinie „bardzo ważne” i „raczej ważne” także od większości respondentów, a liczba tych deklaracji zmieniała się od 85% w przypadku kupowania krajowych/lokalnych produktów w celu ograniczania przewozów żywności do 57% w odniesieniu do niekupowania wody butelkowanej oraz zmniejszenia spożycia innych niż mięso produktów pochodzenia zwierzęcego. Wśród nich jeszcze 2 zachowania zyskały rangę ważnych, a 3 – średnio ważnych. Analiza statystyczna wyników dowiodła, że kobiety były na ogół bardziej przychylnie takim działaniom jak ograniczanie marnotrawstwa, sortowanie odpadów i opakowań, zmniejszenie spożycia mięsa i innych produktów pochodzenia zwierzęcego, wybieranie sezonowych produktów, także lokalnych, naturalnych/mało przetworzonych oraz niekupowanie wody butelkowanej. Nie zaobserwowano statystycznie istotnych różnic w grupach wyróżnionych ze względu na wiek i deklarowaną sytuację materialną.

Jedną z barier w realizacji zrównoważonej diety jest niechęć konsumentów do ograniczania spożycia mięsa i produktów pochodzenia zwierzęcego [Rothgerber 2014; Dagevos i Voordouw 2013]. Obserwacje te znalazły potwierdzenie w badaniu własnym (rysunek 4). Mając na względzie ochronę środowiska naturalnego, co trzeci badany (32%) nie był gotów zmniejszyć spożycia mięsa i jego przetworów, 62% nie chciało ograniczyć spożycia mleka i przetworów

Rysunek 4

Zdania respondentów dotyczące gotowości zmiany sposobu żywienia na bardziej zrównoważony z uwagi na ochronę środowiska naturalnego

Źródło: Badanie własne.

mlecznych i prawie tyle samo nie zadeklarowało gotowości zmniejszenia spożycia jaj.

Nie rezygnując z części konsumpcji żywności pochodzenia zwierzęcego, która stanowi wysokie obciążenie dla środowiska, respondenci wyrazili jednocześnie gotowość zwiększenia spożycia produktów pochodzenia roślinnego. Ponad 80% wskazało na produkty z całego ziarna zbóż oraz na warzywa i owoce wraz z przetworami. Podobny odsetek (79%) zadeklarował gotowość większego udziału nasion i orzechów w żywieniu. Najmniej respondentów (71%) zgodziłoby się na większe wykorzystanie nasion strączkowych do sporządzania potraw i jednocześnie 22% nie wyraziło tej gotowości. Warto zauważyć, że deklarowane zmiany spożycia oznaczałyby wzrost ilościowej konsumpcji i przekładałyby się na niekorzystny ze zdrowotnego punktu widzenia wzrost wartości energetycznej dziennej racji pokarmowej. Analiza statystyczna wykazała, że istotnie więcej kobiet deklarowało pozytywny stosunek do ograniczenia spożycia mięsa i jego przetworów oraz zwiększenia spożycia strączkowych i produktów z całego ziarna zbóż. Także więcej osób z wykształceniem średnim lub wyższym wskazywało chęć zmniejszenia spożycia mięsa, a z produktów roślinnych – zwiększenia spożycia owoców i warzyw oraz strączkowych.

Podsumowanie i wnioski

Przeprowadzone badanie wykazało, że konsumenci deklarujący znajomość terminu zrównoważona konsumpcja przy wyborze żywności kierują się uniwersalnymi czynnikami: smakiem, jakością, zaletami odżywczymi i bezpieczeństwem zdrowotnym kupowanych produktów. Ważne były też dla nich czynniki wpisujące się w trend zrównoważonej konsumpcji, kilka z nich zyskało nawet rangę wyższą niż cena. Prawie 60% respondentów zdawało sobie sprawę z faktu szkodliwego oddziaływania łańcucha żywnościowego na stan środowiska naturalnego, wskazując w największym odsetku na rosnącą ilość wyrzucanych opakowań produktów spożywczych. Jednocześnie tylko co drugi badany uznał, że niekupowanie wody w plastikowych butelkach byłoby dobrym rozwiązaniem w trosce o środowisko naturalne. Wśród ocenianych zachowań prośrodowiskowych najniższe rangi ważności zyskało właśnie niekupowanie wody butelkowanej oraz zmiana struktury diety, polegająca na zmniejszeniu spożycia mięsa i innych produktów pochodzenia zwierzęcego. Statystycznie istotnie więcej kobiet, a także osób po 40. roku życia oraz z wykształceniem średnim lub wyższym charakteryzowały zachowania żywieniowe i opinie zgodne z zasadami zrównoważonej konsumpcji.

W konkluzji warto zauważyć, że deklaracje respondentów wskazywały na świadomość negatywnych konsekwencji procesów produkcji, przetwórstwa, sprzedaży i spożycia żywności dla środowiska naturalnego. Jednocześnie decyzje nabywcze badanych w pierwszej kolejności determinowały typowe czynniki wyboru żywności, a oni sami raczej nie byli gotowi na ograniczenie spożycia produktów zwierzęcych na rzecz roślinnych. Wobec istnienia tej rozbieżności wyzwaniem jest z jednej strony dalsze zwiększanie wiedzy i świadomości konsumentów w zakresie zrównoważonych wyborów żywności, z drugiej natomiast – ułatwianie im takich wyborów, co determinuje konieczność zmiany oferty na rynku żywności, w stronę innowacyjnych prośrodowiskowych produktów spożywczych.

Literatura

- ABELIOTIS K., KONIARI C., SARDIANOU E., 2010: *The profile of the green consumer in Greece*. International Journal of Consumer Studies 34, 153–160.
- DAGEVOS H., VOORDOUW J., 2013: *Sustainability and meat consumption*. Is reduction realistic? Sustainability: Science, Practice & Policy 9, 60–69.
- EIPRO, 2006: Environmental Impact of Products (EIPRO). *Analysis of the life cycle environmental impacts related to the final consumption of the EU-25*. Main Report. Technical report EUR 22284 EN. European Commission Joint Research Centre (DG JRC).
- FAO, 2010: International Scientific Symposium. *Biodiversity and sustainable diets – united against hunger*. Rome, Italy: FAO headquarters, 2010.
- JANSSON J., MARELLA A., NORDLUNDA A., 2010: *Green consumer behavior: Determinants of curtailment and eco-innovation adoption*. Journal of Consumer Marketing 27, 358–370.
- MACDIARMID J., KYLE J., HORGANG A., LOE J., FYFEC C., JOHNSTONE A., MCNEILL G., 2011: *Livewell: a balance of healthy and sustainable food choices*. WWF, Rowett Institute of Nutrition and Health, University of Aberdeen, London.
- MEULENBERG M., 2003. *Consument en burger, betekenis voor de markt van landbouwproducten en voedingsmiddelen*. (Consumer and citizen, meaning for the market and agricultural products and food products). Tijdschrift voor Sociaal Wetenschappelijk onderzoek van de landbouw 18 (1), 43–56.
- ROTHGERBER H., 2014: *A comparison of attitudes toward meat and animals among strict and semi-vegetarians*. Appetite 72, 98–105.
- SUSTAIN, 2007: *Eat well and save the planet!* A guide for consumers on how to eat greener, healthier and more ethical food. Sustain: The alliance for better food and farming. London.
- WHO, 2015. Obesity. <http://www.euro.who.int/en/health-topics/noncommunicable-diseases/obesity>, dostęp: 20.04.2016.
- WWF-UK, 2011: *LIVEWELL: HEALTHY PEOPLE, HEALTHY PLANET*. pobrane 10 września 2014 z: http://assets.wwf.org.uk/downloads/livewell_healthy_people_healthy_planet.pdf?_ga=1.50698538.2092383477.1416932597
- ZAKOWSKA-BIEMANS S., 2011: *Polish consumer food choices and beliefs about organic food*. British Food Journal 113, 122–137.

Abstrakt

Celem artykułu była ocena zachowań konsumentów deklarujących znajomość terminu zrównoważona konsumpcja żywności oraz określenie, czy odpowiadają one wyróżnikom tego sposobu żywienia. Wykorzystano dane pierwotne zebrane metodą CATI wśród 212 mieszkańców największych miast woj. mazowieckiego. Wykazano, że najważniejszymi czynnikami wyboru żywności były: smak, jakość, zdrowe żywienie i bezpieczeństwo żywności. Należy odnotować, że badani nad cenę przedkładali lokalne pochodzenie produktów, ochronę środowiska oraz etyczne i społeczne standardy w produkcji. W większości reprezentowali prośrodowiskowe zachowania w kwestii opakowań żywności oraz gospodarowania żywnością w domach. Mimo to gotowość zmiany żywienia na zrównoważone oznaczała dla badanej grupy wzrost spożycia wartościowych dla zdrowia produktów roślinnych, ale nie kosztem jaj i mleka oraz mięsa. Wykazane prośrodowiskowe na ogół zachowania i opinie konsumentów stają się siłą sprawczą innowacyjnych rozwiązań i produktów na rynku żywności, na razie nie w głównym nurcie, ale można mieć nadzieję, że z czasem prośrodowiskowa świadomość będzie oznaczać taki wzór konsumpcji.

Słowa kluczowe: zrównoważona konsumpcja, zachowania konsumentów, środowisko naturalne, wzorce spożycia

Consumers' willingness to implement sustainable food consumption pattern

Abstract

The aim of the research was to examine consumers' behavior of those who know the term sustainable food consumption and determine whether it corresponds to sustainable food consumption pattern. Data were collected using CATI method among the 212 residents of the largest cities of Mazovia Region. It has been shown that taste, quality, healthy nutrition and food safety were the most important factors of food choice. It should be noted that consumers ranked some determinants over price, namely: local origin of products, environment protection as well as ethical and social standards in food production. Most of them represented pro-environmental behavior in food packaging and household food management issues. Despite these declarations the willingness to change food consumption pattern towards more sustainable meant for them the increase of consumption of good for health plant origin food products, but not at the expense of eggs, milk,

and meat consumption. The generally pro-environmental respondents' behavior and opinions on food begin to be a driving force for innovative solutions and products on the food market, but so far not in the mainstream. However, it could be assumed that the rising pro-environmental consumer awareness will imply the same food consumption pattern.

Key words: sustainable consumption, consumer behavior, environment, food consumption pattern